

# TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

## ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.  
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.  
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la  
Administrațiunea tipografiei archidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 45

Correspondențele sunt a se adresa la  
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45  
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

## INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

## D-l Sturdza și partidul național.

Sibiu, 13 Decembrie, 1893.

Cestiunea cea mai viu discutată e a di noi politica românilor de aici, tratată în senatul României de către dl Sturdza. Vorbirei dlui Sturdza i se da o așa de mare importanță politică, încât după cum am cetit în unele Chronice tipărite în institutul tipografic îndată după oprirea „Tribunei”, tocmai pentru ca această cuvântare fenomenală politică să nu ajungă la cunoștința poporului român, s'a oprit în fuga mare și „Tribuna” și „Folia Popului”.

Deore-ce această cuvântare de către organele partidului național a fost glorificată și prezentată ca o apoteosă a politicii purtate de actualul comitet național al nostru, am publicat și noi partea, care tractează politica noastră, și acum avem să esaminăm mai de aproape cuvântarea, ca să o înțelegem și cetitorii noștri mai puțin profunzi în politică.

Cetind cu ore-care atențiune cuvântarea dlui Sturdza, venim la convingerea, că ea e încât-va desavuare a politicii partidului nostru național. Mai mult dl Sturdza susține în senatul României politica noastră a „Tel. Rom.”

Premitem, că noi ne-am deosebit de politica partidului național român numai în punctul autonomiei Transilvaniei. În celelalte am fost și suntem pentru politica din programa națională în toate punctele.

Mai premitem și observarea, că actualul comitet al partidului național în executarea mandatului primit dela conferența din iarna anului 1892 a călcat programa națională în punctul cestiunii cu dualismul, căci pre când în programa națională cestiunea cu dualismul, ca neactuală, e lăsată cu totul neatinsă, pe atunci în Memorand tocmai cestiunea cu dualismul e tratată mai radical.

Premise acestea, să revenim la cuvântarea dlui Sturdza.

Etă ce dice dl Sturdza:

O singură cestiune ar fi mai greu de rezolvat: autonomia Transilvaniei. Dar pe cât știu eu, care am avut prietenie și cu Șaguna, și cu reșosatul G. Barițiu, doi fruntași ai românilor de dincolo, românii nu cer autonomia decât ca o garanție în politica magiarilor. Dacă li s'ar da românilor garanții temeinice, că drepturile lor și ca cetățeni în stat și ca oameni vor fi onest respectate, nu cred că ar mai fi vre-o dificultate asupra acestei cestiuni, căci socotesc pe fruntașii românilor de dincolo oameni cuminți.

Provocarea la Șaguna e tot odată și o provocare la întregă ținută a diariului nostru.

Șaguna după constelațiunile politice dela 1867 vedând starea lucrurilor, și pătrundând cu agerul seu spirit dezvoltarea lor, a pronunțat memorabilele cuvinte: „flere possem, sed iurare non”, și acceptând basa de drept creată, s'a silit a asigura pe acesta, ce s'a mai putut salva, și el cât a mai trăit a fost fruntașul activității, și „Telegraful Român” cu credință a continuat politica lui Șaguna până în ziua de azi.

Inainte de conferența din Ianuarie 1892 noi am cerut se eliminăm din programa națională cestiunea cu autonomia Transilvaniei, căci dacă va fi ca Transilvania se devină autonomă, atunci aceea alți factori o vor realiza și nu noi românii, cari în acel cas ne-am rumpe de frații din Ungaria propriu dișă. Am stărut deci pentru eliminarea acelu punct, care e cel mai mare spin în ochii ungarilor, și fără care noi, dacă celelalte postulate ni se vor implini, putem trăi și ne putem desvolta după bunul nostru plac.

Pentru acea ținută politică a noastră organul partidului național, „Tribuna”, ne-a timbrat de vândători ai nației.

Ținuta noastră politică o ia acuma în senatul României dl Sturdza, și el acuma nu e Juda, ci e „Mesia” al politicii noastre naționale de aici.

În celelalte e luat de cătră dl Sturdza întreg programul susținut de cătră diariul nostru, așa: „egala îndreptățire cu magiarii în stat, perhorescarea magiarisărei, libertatea de intruniri și de presă, și respectarea individualității speciale a bisericei și a scôlei, pe cari atât le-au atacat și le atacă magiarii”.

Acestea, și numai acestea le cere dl Sturdza, acestea le am cerut și noi alătura cu toate diarele noastre naționale, ba încă și mai multe am cerut noi, și pôte de multe-ori noi mai cu aplomb și mai pronunțat le-am scris, și nu odată ale noastre cuvinte mai tare au lovit în inima presei șoviniste decât cele ale celorlalte diare române.

Nu înțelegem deci pentru ce presa guvernamentală din România s'a putut supăra pre dl Sturdza pentru cele pronunțate în senatul României Dl Sturdza a cerut minimul din pretențiunile noastre legale, căci el a cerut numai respectarea legilor actuale dela noi. Și acesta — după ale noastre vederi — o pôte cere ori ce om politic al României, o pôte cere și guvernul chiar, o pôte cere presa din România cu tot dreptul, fără a trece peste granițele croite de dreptul popoavelor, drept acceptat în Europa și nu odată cu mult efect pus în practică chiar și față cu actualul sistem din Ungaria.

## Jertfe.

Diarele din Cluș ne-au adus șirea că în zilele trecute ministrul de culte a suspendat din oficiu și beneficiu pre toți învățătorii dela scola română din Borgo-Prund pentru o telegramă de aderență față cu cei condamnați în procesul replicii Afacerea s'a dat în executiva comitetului adminis-

trativ din comitatul Bistrița-Năsăud. După informațiunile, ce ni le-am procurat noi în această afacere, comitetul administrativ comitatens a lăsat învățătorilor suspendați  $\frac{1}{3}$  din salariu, și acesta încă numai din grație în virtutea unui normativ comitatens, ca învățătorii de pe o di pe alta să se pôte lupta cu fômea. În celelalte procesul li se va face după ce vor trece peste procesul de presă la juriul din Cluj, care li s'a intentat tot din acel incident.

Suspendarea învățătorilor s'a făcut pe basa legii celei nouă, care regulază salariile învățătoresci, și care din incidentul regulării salariilor a adus norme foarte severe în punctul conduitei învățătorilor. În special s'a avut în vedere, ca învățătorii să nu facă politică, ceea ce după concepțiile de azi e egal cu: a nu urma direcțiune contrariă statului. După § 13 a-linea ultimă din legea acesta (articolul de lege XXVI din 1893) „ca direcțiune contrariă statului e a se considera ori ce acțiune, care e îndreptată contra constituțiunii, contra caracterului național, contra unității, contra independenței sau integrității teritoriale a statului, mai de parte contra folosirii hotărâte în lege a limbei statului, întemple-se acesta în scôla sau afară de scôla, sau pe teritoriul unui stat strein, fie prin graiu viu, scrisore sau tipăritură, reproducere plastică, cărți scolare, sau prin alte mijloace de instrucțiune”. Aceste sunt dispozițiunile legii. Incât a cădut cineva în unul din păcatele codificate în cода acestui § 13 o pronunță ministrul, care decretază suspensiunea, și în celelalte judecata o face comitetul administrativ comitatens.

Învățătorii din Borgo-Prund sunt deci primii, asupra cărora vine aplicată legea cea nouă, și e datorințele noastre se ne tragem sêma cu dispozițiunile ei în interesul general al scôlelor noastre și mai ales în cel personal al învățătorilor.

## FOIȚA.

### SÔRTEA.

(Ut audiatur et altera pars).

Preaonorate dle Slovâ!

Drept luându-te aminte după litera ultimă a numelui de familie, era gata să te întitulez în femenin. Că totuși nu s'a întemplat să me adresez: „Preaonorată cocónă Slovâ!” se atribue împregiurării, că dându-mi sêmă cu trecutul d-tale, cel zugrăvesci atât de frumos în foiletonul apărut cu un număr mai înainte sub titlu „Sôrtea” nu-mi aduc aminte și nici n'a fost posibil să fi cetit: anume, că s'ar fi întemplat vre-odată ca într'un seminarium ortodox să fi locuit, și să fi studiat și ființe gentile de seculu femenin, cum bună oră cetisem în anii trecuți prin foile „patriotice”, că s'a întemplat acesta minune în un seminarium catolic, sau bunăoră ca în timpii mai vechi, cum istorisece Guericke și alții, că o astfelu de ființă s'a înălțat la trepte înalte ierarhice, tronând chiar pe scaunul sântului Petru sub numirea de papă.

Te salut dar ca pe un frate dulce și îți descoper în trei cuvinte pricina, pentru care am luat condeiul în mână să scriu aceste șire.

Amicul d-tale s'a simțit adenc vătămât și jignit în sentimentul seu de dreptate, că d-ta ai judecat parțial, când i-ai zugrăvit viața, legându-i-o numai și numai de sôrtea norocului și astfelu m'a plenipotențiat pe mine să fiu, cum dice dînsul, „apreciari defensor” și să mijlocesc a-ți veni la cunoștință, că viața dînsului n'a fost legată numai de sôrtea norocului ci și de a nenorocului.

Spre scopul acesta mi-a trimis în scris o lungă espunere de motive, purtând drept motto:

„Când norocul-și schimbă pasul,  
N'aduc ani, ce aduce césul”.

Ca să fiu în curat cu judecata clientului meu și totdeodată să lămuresc mai limpede situațiunea i-am adresat în grăbea următoare întrebări: a) ce este sôrtea și b) este norocul legat de sôrtea, ori sôrtea e legată de noroc?

Clientul meu și prietenul dumnitale din școlărie mi-a răspuns telegrafice: Sôrtea, dl meu, după teoria darvinistă și din punct de vedere fiziologic este sêmnul vedit, că pă-

mântul s'a mai îmbogățit cu un patruped ori cu o ființă omenescă sau pichologice vorbind, cu ființe raționale și neraționate. „Sôrtea” dl meu, este bila albă ori neagră, ce o tragi în dulcel american; „sôrtea” dl meu, pôte fi o ședulă scosă de lângă altă ședulă din un cilindru ori cușmă, ca să decidă între doi ori mai mulți inși, cine să pörte sarcina sau să fie ușurat de ea; „sôrtea” dl meu, se trage și pentru grămeșile de lemne în pădure, „sôrtea”, dl meu, sôrtea... e ca mörtea și mă mir, că sânteiți atât de naivi d-vôstră de nu o înțelegeți. În cât privesce întrebarea de sub b) las să o deslege scumpul meu amic, care prin sôrtea a cădut...

După acest răspuns, vei înțelege d-le Slovâ, că am rămas incremenit de rara filosofie, cu care mi-a deslegat întrebarea și m'arită decis a-i lua partea, fiind ceaia lămurită și a-ți comunica espunerea de motive mot a mot, după cum urmază:

Domnul meu,

Motto: Când norocul-și schimbă pasul,  
N'aduc ani ce aduce césul.

Ca să poți demonstra prietenului din copilărie Slovâ, că nu în întreaga mea viață norocul a fost legat de sôrtea, ori mai bine diș sôrtea de noroc, ci și de nenoroc, adecă cum dice poetul norocul „și-a schimbat pa-

sul”, te rog să iei în considerare următoarea espunere de motive:

Era o iarnă gerosă, de părea că-ți înghiață și ôsele, pe când me adam și eu în ghiniariu dimpreună cu Slova. Eram individiat de colegii, cari din pricina îmbrăcăminte serăcioase sgriburiau de frig, ér eu umblam îmbrăcat în o bundă blănită cu pei de samur. Eram ca un rege persic. Într'o di dau de potcă. Iată, cum: Archireul de pe atunci, d-ta nici nu l'ai cunoscut, sosese pe neasteptate la esaminare. Eu întru după dînsul în clasă și n'aviu nici timp să-mi desbrac bunda, căci mă și provocase să răspund despre: „Datorințele între stăpâni și slugi”. Vei înțelege că a fost o temă morală, la care nu puteam face multă filosofie. După-ce încurc câte verși, și uscate, esaminătorul me întrebă: Spune-mi fétul meu, cum se dice românesce la aluaturile, ce le consumi în cofetărie, — bag sêmă me veduse când eșisem din o cofetărie. I-am răspuns: „becherei”. Dînsul atunci cu un gest neobișnuit se apropie de mine și me binecuvântă pe creștetul capului esprimând drept siglure cuvintele Remese, din absalomul drept: Dumnezeu Kérl! Me țineam măgulit, mai vêtos, că me scosese afară înaintea sobii. Și eu care judecam acesta drept sêm de distincție, am înțeles

Provocatul articol de lege cuprinde drastice dispozițiuni cu privire la conduita învățătorilor.

Noi, cari cu inima stăm aprópe de învățătorii noștri, în „Noul atac asupra școlilor noastre” am atras atențiunea învățătorilor asupra acelor dispozițiuni încă pe când actuala lege eră numai proiect, încă pe când era dis numai în general, că învățătorii pot fi excepționali dela întărire „din punct de vedere moral, sau de stat” va se dăcă când idea era numai, că guvernul voește se impedece la școlile ajutate de către stat aplicarea de învățători creștați în condica cea négră a statului.

Legea a mers mai departe. A codificat alinea ultimă din § 13 și pentru delictele prescise acolo a luat pe învățători de sub judecata organelor bisericesci, și i-a pus sub cea a comitetului administrativ din comitat.

Ar puté se mai fie cestiune de interpretare, dacă învățătorii pot fi urmăriți pe basa acelei legi, pentru delict comise înainte de publicarea ei, și acésta s'ar puté suleva din incidentul suspendării acelor 4 învățători. Noi însă nu punem cestiunea.

Facem însă apel la toți învățătorii români, să studieze bine legea provocată mai sus, și să se ferescă ca de foc de manifestațiuni fără de folos.

Terenul învățătorului e destul de larg în școlă. Educațiunea tinerei generațiuni e lucru atât de nobil, atât de sânt, încât e păcat a periclita și școlă și existența învățătorilor prin manifestațiuni politice.

În fața legilor severe de ađi dascălii se rămână dascăli, și se lase politica acelora, cari prin espunerea lor nu espun interesele noastre culturale, se lase politica acelora, cari prin ținuta lor politică nu periclitéză instituțiunile noastre. Merite pentru poporul nostru pot să-și câștige învățătorii noștri pe terenul educațiunii și al științei.

### Earăși insinuări.

În vreme-ce credincioșii bisericii noastre caută cu îngrigire în viitoriu, în vreme-ce biserica noastră drept-măritóre și națională românească a început o acțiune energetică în contra proiectelor politico-bisericesci ale guvernului; în vreme-ce întreg poporul românesc din țerile corónei sântului Ștefan este revoltat, din cauza acelor proiecte, care taie în credința sa și sapă la rădăcina existenței sale naționale; în vreme-ce atăta amărăciune domnesce în sinul poporului; în vreme-ce tocmai aceste îngrigiri ar trebui să ne țină

numai mai târziu, că am servit drept mijloc de paravan contra dogorelei sobei. Me tăiaseră sudorile, încât pare-că și acum le mai simț, blana de samur da un miros de me amețsem cu totul de cap. Și ađi, când în fie-care diminéză me uit repetat în oglindă și vęd chilindu-mi-se tot mai mult capul, imi aduc cu amar aminte de memorabilele cuvinte: Dum mer Kerl, și vęrs mereu lacrimi de umilință, căci țin pleșuvia drept o urmare a acelei binecuvęntări neobicinuite.

În urmă se întęmplase și cu mine să-vęșirea tainei a cincea și prin puterea harică ajunsesem în posesiunea puterii a lega și a deslega păcatele. Eram oręnduit preot în o comună, unde din pricina mea se provocase schisiune între credincioși. Era o đi de vară, zăduful te apęsa la pământ. D'odată nori negrii se grămădesc cu iușala balaurului și fugerile inspăimęntătoare urmate de dese tunete brăsdau cu foc ceriul. Pe clopotariul, care tragea de vreme 'l trimisesem în pădure să-mi tragă sörtea pentru grămada de lemne. În locul lui a trebuit să alerg eu, și fiind totdeodată și cel mai înalt din comună, s'ajungeam ușor din tinda bisericii la funia din clopotniță. Tunetele bubuiau înfiorătoriu, vijelia sgălțăia din temelie clopotnița. Abia țrag de două ori și în urma preamerei în-

solidari în lupta începută, iese organul din Blaș „Unirea” cu o nouă însinuare contra bisericii noastre și a poporului ei drept-credincios.

Acésta fóie, după-ce spune multe despre vătămarea libertății consciinței scrie astfel:

„Din norocire pentru stat și din nenorocire pentru biserica catolică creștină gr.-resăriteni, protestanții, reformații și unitarii prin căsătoria civilă nu se pot simți jigniți în libertatea consciinței, precum pe dreptul se simțesc catolicii de amęndouă riturile.

„Mai întâiu, ce se ține de creștinii gr. resăriteni, adevărat, că și după credința bisericii lor căsătoria este o sfință taină a bisericii. Ei însă în imperiul bizantin s'au supus tuturor legilor statului cu privire la căsătorie, pe cari le-au primit și gr. resăritenii de pe la noi, va se dăcă au recunoscut dreptul de legislațiune al statului în trebile de căsătorie. Și așa statul magiar cu legile sale privitoare la căsătorie face numai aceea, ce a făcut deja de mult statul bizantin, fără ca biserica gr. resăritenă să-i stea împotriva. De unde ei tare nici nu se pot plänge împotriva căsătoriei civile, nefiind aceea în opozițiune cu principiile lor...

„Dacă însă și dintre gr. resăriteni, protestanți și reformați unii se împotrivesc căsătoriei civile, o fac acésta nu din motivul vătămării libertății consciinței, cum tac catolicii, ci mai mult din motive lumesci și trecătoare, cum este de pildă, că prin căsătoria civilă, luându-se judicatura matrimonială din mâinile clerului, acesta își perde un isvor însemnat de venit.

„Fiți bisericii catolice însă în țară sunt în majoritate covârșitoare nu numai față cu celealalte confesiuni singuratic, ci și față cu toate laolalte luate. Lor însă, și prin urmare majorității cetățenilor prin căsătoria civilă li-se atacă credința, consciința, și li se gătęse o stare sufletescă cât se póte mai penibilă...

Până aici „Unirea”.

De când au pus credincioșii bisericii ortodoxe pe catolici judecători preste consciința lor, ca catolicii să aibă drept a apostrofa, că prin căsătoria civilă nu se simt jigniți în consciința lor, ci numai catolicii? Acésta deprimătoare argumentare trebuia inventată, pentru-ca să iasă la ivélă, că e o norocire pentru stat și statul dar póte lucra în bună voie să făuręscă legi, care să asupręscă pe celelalte biserici, numai de biserica catolică să nu se atingă.

Să asupręscă special pe ortodoxi, căci în imperiul bizantin s'au supus legilor și statul magiar încă face numai ce a făcut imperiul bizantin. Ce

comparare genială, ce concepțiune infalibilă?!

Neadevęr vorbesc „Unirea” când scrie astfel, de órece tocmai împęrații bizantini, Constantin cel mare, Valentinian, Marcian etc. stăruiau ca legile statului să se compună în conformitate cu învățăturile și doctrina bisericii. Dór d-nii dela „Unirea” și vor aduce aminte de codicele „iustinianeu”.

Dar e timp perdut să maistăm la vorbă de combatere. Destul, că pe când điarul catolicilor „Magy. Állam” ne chiamă la luptă comună pentru salvarea principiilor creștinismului, organul catolicilor din Blașiu cu mult mai egoistic și mai catolic de cât frate-seu, desconsiderând interesul național, ne spune, că noi „nu ne putem plänge în potrivă căsătoriei civile, ne fiind în opozițiune cu principiile noastre”, — deși „adevărat că și după credința bisericii lor (greco-orientale) căsătoria este o sântă taină a bisericii”. Contrađice-reace acésta demască tendința egoistilor scriitori din „Unirea”. Dar trebuia să iasă la ivélă și acest egoism pentru ca logice să concludă frați dela „Unirea”, că deóce ce catolicii sunt în majoritate în stat, numai lor li se cuvine să trăiescă în libertate. Ceialaltă piéră. Piéră români ortodoxi — asta e tendința „Unirei” — piéră ei sub asprimea legilor statului, numai catolicii să rămână pe suprafața pământului.

Repețim, trebuia să iasă la ivélă și acésta insinuatiune, pentru ca să o numărăm în rējaș cu insinuatiunea făcută în anul trecut: că românii ortodoxi sunt rusofili și statul e prin acésta periclitat?!

Dacă o fóie magiară ne arunca aceste frase, dacă presa magiară, care proslăvesce pe guvern pentru proiectele lui cu scop de magiarisare, ne-ar fi spus, că, nu avem ce ne plänge, treceam la ordinea đilei și nici că nu înregistram acésta însinuare a românilor papistași. Căci scim, că biserica catolică, contrariu spiritului evangelic, n'a avut nici-odată nici o toleranță, ne-a fost dușmanul cel mai mare, — nu sciam însă, că catolicii din Blaș au devenit dușmanii existenței noastre naționale. Căci cunoscut trebuie să fie tuturor, că biserica noastră este identică cu națiunea noastră și acésta o repetăm în butul catolicilor din Blaș.

### Noutăți.

**Deputați congresuali.** Duminecă s'a făcut scrutiniul pentru alegerilor de deputați congresuali mireni. După informațiunile, ce le avem, au fost aleși: în cer. Sibiu: Parteni C. o s m a direct. instit. „Albina”; în cerc. Seliște: Ioan Bran de Le-

menyi căpit. supr. în pensiune, în cerc. Alba-Iulia: Ioachim Fulea adv; în cerc. Sebeș: Zevedeu Mureșanu, învăț; în cercul Turda: Pantalenn L u c u ș a, asesor cons. în Sibiu.

**Universitatea sásescă.** Ședințele adunării universității sásesci s'au terminat Vineri séra. Ele au fost conduse de dl comite suprem și comes G. Thalmann. În ședința de Vineri s'au votat pe lângă alte ajutóre însemnate, ce se dau instituțiilor sásesci și patru ajutóre spre scopuri culturale ale românilor și anume: școlii gr. or. române din Romos 300 fl; școlii gr. or. rom. din Pian 300 fl; școlii gr. or. rom. din Lanerám 300 fl. și comunei bisericesci din Seliște 400 fl. anual.

**Convenția comercială.** Scirile din Bucuresci anunță, că în septemána trecută s'a subscris în capitala României, Bucuresci, tratatul de convențiune comercială între România și Austro-Ungaria. Proiectul de lege s'a înaintat camerilor române; în parlamentul austriac și dieta ungară va veni la dezbateri în Februarie.

**Ministrul plénipotențiar al Germaniei** în Bucuresci, în locul dlui Bülow, transferat la Roma, a fost numit consilierul de legațiune Leyden, care este o persoană de mare valóre și rară disticție. Noul ministru cunoșce bine raporturile din România.

**Proces.** Procesul contra fostului guvern liberal din Sěrbia, dat în judecată, continuă de câteva đile, fără se fi ajuns până acum la un rezultat definitiv. Spiritele sunt fórtę agitate și rezultatul procesului nu se póte încă prevedea, de óce atitudinea liberalilor e hotărítă și juđii radicali deși posed puterea în majoritate, observă o atitudine cam dubioasă.

**Pensionare.** Esecutorul de mórte (căleul) din Paris și-a cerat pensionarea, deóce ce anarchistii îi amerință viața, dacă va esecuta la mórte pe Vailland t, atentatorul din camera francesă.

**Mórtea generalului Cernat.** O telegramă din Nizza, dată de d. general în rezervă Horbatski dlui general Lahovari, ministrul de resbel, al României, anunță mórtea bravului general Al. Cernat, carele în răboiul româno-ruso-turc s'a distins așa de mult.

Generalul Cernat este născut la 17 Ianuarie 1828; în anul 1851 a fost înaintat sergent, 1852 sub-locotenent, în 1873 general de brigadă și în 1877 a fost înaintat general de divizie.

În anul 1877 a fost numit ministru de resbel, post ce a ocupat până la 25 Noembrie 1878. După terminarea resbelului generalul Cernat a fost numit comandant al corpului II de armată, post ce a ocupat până la 1 Decembrie 1891, când a fost pus în pozițiune de retragere și numit comandant

cordări a forțelor brachiale, rupându-se stręngul, cad lungit la pământ, tremurând de spaimă ca varga. Când m'am desteptat din acésta amęțélă, provenită mai mult din cauza fricei, trecuse furtuna, dar eu m'am ales cu un ganciu cronic la mâna dreptă, de care sufer, de câte ori se schimbă vremea, facă se vreme bună ori rea; de aceea nici nu prea pot lua condeul în mână să mă ocup cu el. Dar o parte și mai tristă a lucrului este, că de atunci simt, că mi-a cam slăbit și memoria. Și urmarea acestei slăbiri mă pune de multe ori în neplăcută poziție, față cu autoritatea superióră bisericescă, de cam uit terminii, la cari am să înaintez actele oficióse. Mai vine apoi și posna, că copii jucându-se cu calendarul archidieceșan, de multe ori au rupt tocmai foile cu terminii și tot spusa de copii e cauza, că nu mă pot provoca la nu merii oficióși ai îngrămăditelor urzorii, ce vin pe capul meu ca săgețile veninóse, care imi amęresc sufletul; și apoi mai sci o posnă — dar asta ț-i-o spun numai în paranteză — când se apropia terminul și în paranteză adunări de reuniuni învățătoresci, — învățătorii nu erau în tract. Ai aúdit minune! Iți poți închipui de câte ori nu mi-a roșit nasul, ca să nu đic obrađul, care, har Dom-

nului, totdeuna a fost și va rămâné roșiu ca un bojor. —

Pre vremea unei adunări românesci mă aflam șieu în Sibiu. La o masă rotundă de consumat ședem 17 persoane. Petrecerea în vorbe era vióie, meritele mele ieșiau la ivélă și pare-că imi aureolau fruntea cu spini. Prietenul din stânga, un om mic de statură, dar înalt la sfat și mare de gură, se ocoșese și cere o rundă de „nichebain” cu „ăpi”. Mi-a ticnit și mie, căci nu o plătesem eu; dar și pe mine cade sörtea, prin tragerea unei chibrite. Prietenul meu imi dete sfatul să dau o rundă de licuer, dar fără ou, ieșind mai ieftin cu a 1/7 parte din cheltuială. Sfatul lui fi bun, mi-am gândit, și am comandat o rundă, de cum đisese el, paremi-se „chatrez” cu „ăpi”. Mi-se cam încurcarse socotéla, avęnd de a face nu cu cifre întregi ci cu fracțiuni și deóce-eram cu mult mai ambițios, decât să las pe chelnerul a-mi face socotéla, am mai comandat două runde, tot în urma sörții, mângăindu-me, că cel puțin așa voui ajunge să calculez cu numeri întregi. Dar în zadar, mie în cap nu-mi eșia socotéla și după a chelnerului a trebuit să plătesc fie-care păhar de „chatrez” de trei ori mai scump ca cel de „nichebain”. M'a apucat sudorile de acésta pă-

călélă. Să fie pe sufletul ocoșului prieten care și-a petrecut pe socotéla mea! —

Odată a trebuit să sgriburesc la o gară 3 1/2 cęsuri în ger, de mi sdrânțaniau dinții în gură. Adormisem adecă în cupeu și nu m'am dat jos la stațiunea cuvenită și așa a trebuit apoi să aștept la altă stațiune. Trei și 1/2 cęsuri am męsurat gara cupașii prin zăpada, care scărția sub picioarele mele degenerate. Priviam cu invidie la cei-ce și petreceau în ospătérie, ér mie nu-mi era iertat, căci se temeau să nu aduc colera din Budapesta, unde călătorisem. — Altă dată, altă posnă și șa și șa. Iți poți închipui, ce de posne m'au ajuns și totuși prietenul Slová, đice, că norocul a fost legat de mine, ca scaiul de óie. Din cele puține descrise numai și te poți convinge de neadevęrul, ce-l susține Slová...

**Preaonorate d-le Slová!** Cred, că nu trebuie comentariu la cele de sus. Și mie mi s'a îndoișat inima de pățaniile nenorocite ale clientului meu și susțin „sus și tare”, că a făcut numai un act de justă ambițiune, când s'a hotărít a se apęra. Eu, încheiu și promit, că nu voui mai reveni, cu tóte, că ađi mi-au sosit și alte espuneri de motive îndoișitoare până la lacrimi,

al corpului II de armată în cas de mobilizare.

Odată cu ocaziunea retragerii sale M. S. regele i-a conferit marea cruce a ordinului „Stéua României“.

Înmormântarea se va face în capitală cu mare pompă. D. ministru de resbel a depus la cameră un proiect de lege pentru deschiderea unui credit extraordinar de 10.000 lei, care să servescă la cheltuelile de înmormântare.

## Proiectul de lege despre dreptul matrimonial.

(Urmare.)

§ 111. În cazul despărțeniei se se aplice raporturile de avere ale soțului ca normă, întrucât legea actuală nu dispune altceva.

§ 112. Dacă sentința a declarat numai pe unul dintre soți vinovat, atunci celalalt soț poate cere înapoi darurile făcute în cursul căsătoriei. Promisiunile de daruri, pe care li-a făcut nevinovatul soț, în contract, precum și la decursul căsătoriei pentru partea vinovată, își perd vigorea. Pentru cerere înapoi sunt a se lua în considerațiune normele perei de înavușire Dreptul cererii înapoi trece la moștenitori numai în acel caz, când soțul și-l valorizează acesta prin o pră.

Pira se prescrie în cursul unui an calculat dela despărțenie.

§ 113. Bărbatul declarat vinovat este îndatorat să susțină pe nevastă femeie corăspunzător poziției de avere și a stării sale sociale, într'atât întrucât o astfel de întreținere este nesuficientă din partea femeii.

Întreținerea este a se plăti în bani gata anticipativ și de regulă în rate lunare.

Soțul la dorința femeii este obligat se stabiliscă întreținerea.

§ 114. O urcare a întreținerii stabilite se întâmplă.

a) când întreținerea neapărat de lipsă din cauza averii bărbatului nu poate fi evaluată și acesta într'aceia s'a ameliorat.

b) când la stabilirea întreținerii au fost calculate altfel de venit ale femeii.

§ 115. Cu privire la întreținere se pot înțelege liber soții după întentarea procesului, și femeia poate să și renunțe la acesta.

Indatorarea întreținerii trece și la moștenitorii bărbatului. Acesteia pot însă să ceră micșorarea acesteia până la maximum venitului curat.

§ 116. Datoria bărbatului pentru întreținerea încetă dacă femeia încheie o altă căsătorie.

§ 117. Femeia vinovată despărțită nu poate purta numele bărbatului ei. Femeia nevinovată poate să și păstreze și după despărțire numele bărbatului ei, dacă își exprimă voința acesta în proces. Judecătorul este obligat să pronunțe acest drept al femeii în sentința de despărțenie.

§ 118. Judecătorul decide în sentința de despărțire și cu privire la susținerea și adăpostirea copiilor comuni minori.

Dacă părinții nu s'au putut înțelege altcum, rămân copii până la vârsta de 7 ani la mamă, peste această vîrstă vor fi dați în îngrijirea tatălui nevinovat sau mamei nevinovatăe; dacă însă ambii părinți au fost declarați vinovați, copii vor fi încredințați îngrijirii tatălui, ér fetele în a mamei.

Judecătorul poate dispune cu considerațiunea vinovăției părinților și a altor împrejurări în interesul copiilor, chiar și declinand dela înțelegerea părinților, despre sus numite norme, ba poate chiar să prepedea copii unei a treia persoane.

Costul întreținerii și al educațiunii copiilor comuni sunt ambii părinți îndatoriți, în raport cu venitele lor să-l acopere-dacă venitul din averea copiilor nu este în destulitor. În cazul unui pericol atât tribunul, cât și autoritatea de tutelă vor dispune asigurarea întreținerii copiilor.

§ 119. Dacă judecătorul nu ține de îndestulitoare faptele lămurite în proces, ca sa se decidă în asigurarea și întreținerea copiilor, se abate de la această dispozițiune și după terminarea procesului trimite actele la autoritatea de tutelă.

§ 120. Dacă judecătorul a decis în procesul de despărțenie asigurarea copiilor dar în urma împrejurărilor schimbate decisiunea sa nu mai corespunde intereselor copiilor, atunci autoritatea de tutelă poate dispune abaterea dela decisiunea judecătorească.

§ 121. În casurile §§. 97, 99, 100 și 102 dispune judecătorul pentru încercarea împăcării înaintea despărțeniei, de regulă viața despărțită a soților dela masă și pat.

Nu mai atunci se poate încungiura dispozițiunea despărțirii vieții, dacă nu se poate spera nici decum o împăcare între soți.

Despărțirea de masă și pat nu poate fi decretată de timp mai puțin de 6 luni, dar nici mai mult ca pe un an și nu se poate repeta. La cerere conglăsuitoare a partidelor se poate pronunța și pe mai mult timp viața despărțită.

§ 122. Dacă soții în timpul despărțirii lor de masă și de pat voiesc să trăiască érași împreună, sau piritorul nu cere în curs de trei luni după pronunțarea despărțirii de masă și de pat despărțenia, atunci pe baza motivului în proces nu se mai poate cere despărțenia.

§ 123. Despărțirea judecătorească a separării de masă și de pat o poate cere fi-e care soț până la terminarea procesului.

§ 124. În timpul separării de pat și de masă soții nu sunt obligați a trăi împreună și a-și împlini datorințele matrimoniale.

(Va urma.)

## Cântul în scôla poporală.

Pedagogia a făcut progrese foarte frumoșe în timpul cel mai recent. Mai tôte studiile au un metod așa de practic, încât cu ajutorul lui putem face tot materialul scôlei poporale mai accesibil pentru scolari. Și acest fapt își și are urmările sale binefăcătore, că poporul nostru înainteză pretutindenea cu pași repeși și din ce înainteză, din ce se intereseză mai mult de scôlele sale. Interesul, cel pörtă poporul pentru scôle, se reoglindează desul de eclatant în faptă, că poporul ridică salariile învățătorilor pretutindenea din avutul său, și acesta e mare jertfă în starea sa materială de astăzi. Prin acesta însă dovedesc, că este accesibil de cultură, de tot ce este frumos. Corurile înființate chiar și în comunele mai mici de prin Banat încă acesta o demonstrează. Înainte numai, se înființăm coruri pretutindenea, se rebonificăm și prin acesta încâtva jertfele aduce pe altarul culturai și se-i procurăm și lui momente fericite. Corurile ne dau ocaziune bună a ne întâlni mai des, a desvolta frumosul în sufletele noastre, a ține viu simțul nostru național, ba chiar și eutusiasmul crește în noi până la gradul suprem.

Corurile noastre însă nuau basă, fundament solid; ele se clătină ac frunța pe apă. Poporul nostru cercețeză numai scôla poporală, cântul nu se propune sistematic, ba cu puțină excepțiuni, — de vor fi — în privința acesta tot acolo stăm unde au fost strămoșii nostri. Ar fi timpul deci să ne îngrijim și de acest ram al artelor frumoșe, să punem basă în în scôla poporală, să sémănăm sémemța aici, ca rôdele să fie cu atât mai frumoșe, când scolarii nostri vor fi membrii corului. Deci părerea mea este, ca cântul să-l propunem în scôla după note, să continuăm acesta și în scôla de adulți, ér când elevul părăsesce scôla, să fie obligat moralmente a fi membrul corului.

La propunerea cântului după note se recere dela învățător, ca el însuși să cuvoască notele și să poședă și óre un instrument musical. O violină d. e. poate să și procure ori care învățător, fiind foarte eftină, poate să o pörte cu sine în ori care loc și o poate folosi în ori și ce scôla. În institutiunile noastre pedagogice e studiu obligat musica, fiitorii învățători pot să și câștige aici atâta desteritate în violină, câtă are trebuința pentru a propune cântul în scôla după note.

Metodul de a propune cântul de auș, cred că nu și va avea mulți prietini între învățători, dacă vor cugeta, că prin acesta n'au făcut nimic intru

ajungerea scopului scôlei poporale. Scopul scôlei este de a pregăti pre elevi să și pötă însuși, câștiga, cunoscințele necesare, noi numai arëtăm modul și calea, pre care are să mérgă. Când propunem cântul după auș, intru nimic n'am pregătit pre elev, căci darul de a învăța cântările dela alții, îl are dela nascerea sa, cu el deodată s'a nascut, de aceea învață cântările de pe buzele dulci ale mumei sale. Scôla are chemarea a face mai mult decât familia, trebuie să-l pregătiscă a umbla pe piciorle sale proprii, a nu sci numai ce i se comunică cu graiu viu. Óre atunci a înaintat omenimea mai repede, când a sciut ce a aușit, ce i s'a comunicat cu graiu viu, sau acum. când are la îndemână și scrisóra? E evident dară, că progres nu putem face, până ce vom propune cântările numai după auș.

Asemenare mare esistă între cântare și vorbire. Vorbirea este esprimarea cugetelor noastre; cântarea e esprimarea simțemintelor a inimei. Vorbirea se compune din țiceri, vorbe, silabe etc. cântarea încă se compune din țiceri și tonuri. Precum literile sunt semnele sunetelor așa notele semnele tonurilor; — precum din mai multe litere se nasce cuvétul, din mai multe cuvinte propozițiunea etc. din așa din tonuri mai multe se nasce țicerea de melodie, și din țiceri mai multe se nasce melodia — espresiunea inimei. — Deosebire e, că vorbirea e esprimarea cugetelor, cântul e esprimarea simțemintelor inimei. Metodul scriptologiei necunoscut îl practicăm și obținem rezultate frumoșe cu el. Dacă avem aste rezultate frumoșe cu metodul scriptologiei óre nu putem aplica tot acel metod și la propunerea cântului, fiind o așa mare asemenare între vorbire și cânt? Ba da! Precum putem propune literile și cu ajutorul lor deprindem pre elev a ceti, tot astfel prin propunerea notelor vom deprinde pre elev a le și ceti a le căuta. Acum avem metodul, dar avem și materialul cântului în scôla poporală.

Fiecare clasă își are materialul său de propus. La scôle cu mai mulți învățători, fiecare propune și cântul în clasa sa. Usul de a propune numai un învățător cântul la toți scolarii este réu. La propunerea după voci își are avantajele sale, dar la propunerea notelor numai desavantage pöte avea. Numai în cazul cel mai réu când, e numai un învățător la scôla să pot împreuna dóue, mult trei despărțeminte, dar fiesce care despărțemint se și precurgă materialul său.

Pensul classelor după părerea mea următorul ar putea fi:

Despărțemintul I. Cunoșcerea notelor și esercitare cu ele în cerc de 5 tonuri.

Desp. II. Esercitare cu note în cerc de 8 tonuri.

Indicarea măsurii de 2, 3 și 4 timpi; durata notelor pătrare și jumătate de notă.

Desp. III. Esercitare și cu tonurile profunde h, a, g, tonurile înalte d și e. Durata notelor de întrégă, jumătate, pătrar, optime, șasesprețecime.

Desp. IV. Esercitare cu semnele alterațiunei și în dóue voci.

(Va urma.)

## Bibliografic.

A apărut:

Daco-romanismul și politica culturală magiară. („A daco-romanizmus és a magyar kulturpolitika“). Articuli publicati sub acest titlu în „Egyertetés“ de dl Dr. Iancsó Benednk, cunoscuți și cetitorilor fôiei noastre, au apărut într'o broșură, tipărită în tipografia Neumayer Ede din Budapesta (strada Szerencsen nr. 35.) Format 8° de 74 pag. Prețul 50 cr.

Dacă nu cređi, poftesce la mine. Pe biletul de vizită în fipt în usă, am scris și eu:

„Când norocul și schimbă pasul  
Năduc ani ce a duce césul.“

D-tale ții mai rămâne de deslegat cestia: Este norocul legat de sórte; ori sórtea de noroc?!

Primesce de altcum ale mele sinceri stringeri de mână, P. O. d-le Slovă.

Al d-tale

Buchea: *br.*

## PORTRETE

de Ilarie Chendi.

I.

Constanța.

(Urmare.)

„Ce rătăcesci pe aici în óra unsprețceea iubital meu, Dorine?“ mă întreba șoptind. „Dar tu ce stai la pândă ascunsă între flori, iubita mea, Constanța?“ St, st, să nu ne audă ai nostri din căsuță, abia s'au adormit!“ țise încet, ducând amenințetor degetul la gură.

Și ne-am șoptit, și multe ne-am șoptit, căci câte nu își mai șoptesc doi inși, ce se iubesc, și a vi le destăinuți, ar fi un sacrilegiu, m'ar bate chiar și D-șeu, căci dragotea îmi este sânta.

Eram singuri singurei.

„Sus în codri de pe déluri  
Luna blândă ține strage“

a ei rațe palide se furisau printre frunzele crestate de muscată și c tau duióse sinul alb ca helgea a Constanței, ca să se scalde în lacul cel de vraje, și îi împrejmuiiau capul cel romantic, ca să se jóce reslețe cu bucele bogate. Făcea natura tăcere mortului și vuetul asurđitor a ómenilor muncitori încetase, cu vél plăcut, cu dulcele painjinaș al somnului era învălit pământul.

Greu sana orologiul din turnul din cetate, anunțând melancolic întocmai meș de nópte. Peste a lunei față alerga nori cu dróie, mânați de vântul tainic stérnit din calda miață ții; — prin teiul de lângă feréstă se strécură un zizăit, — și draga mea ach, draga mea-i fricósă! Să retrase din feréstă, ca să-mi lege un buchetaș, și-l legă cu fricile trăse din rolul albastru, sărutându-l, mi-l dedu și-mi șopti: „Plécă iubite!“

„Écă așa! Am stat o órá întrégă de povesti și acum se plec nesărutat acasă, cu'n simplu buchetaș, asta nu i frumos Constanța! Și încalte de-ar fi lună, dar veđi, norii o acoper ca înradins să nu ne vadă, haid nu fi copilă, dragă! Ach, e un chin de a nu fi sărutat de tine, un dar ceresc fi este al têu sărut, voiesci ca ađi să mă lipesc de el, — ei, ce-ți e ađi Constanța?“ Și zimbă nostima ce i, zimbă de mulțămire; dór și ea-i numai femeie, și femeia-i inimósă, dacă o rogi mult, își cedeză, fie chiar și o sэрutare! Imi cei o sэрutare. Când eram în tэгг țeu a dóua, să ivi în manta négră paznicul de nópte în stradă, măsurând cu pași greoi drotoarul cel umbrít și anunțând meșul de nópte. „Nópte bună!“ „Nópte bună!“ — Feréstă ei se închise, eu cárn pe ulicórá:

„Și mi ciudă cum de vremea  
Să mai trecă să îndură,  
Când eu stau șoptind cu draga  
Mâna 'n mână, gura 'n gură!“

Atât despre Constanța! M. E.

18 Octobre, 1893.

(Va urma.)

Nr. 774-1893 [239] 2-3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de capelan din parochia Mihail, protopresbiteratul Albei-Iuliei, pe lângă nepunctuosul paroch Ioan Patachi de acolo se scrie concurs in urma rezoluțiunii Venerabilului Consistoriu archidiececan din 10 August 1893 No. 5498 B., cu termen de 30 zile dela prima publicare in diarul „Telegraful Român“.

Emolumentele parochiali dau suma de 470 fl. din carea jumătate compete capelanului.

Concurenții au a-și așterne cererile instruite conform legilor din vigore la subsemnatul oficiu protopresbiteral in termenul deschis.

Alba-Iulia, 1 Octobere, 1893.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al tractului Albei-Iuliei, in conțelegere cu comitetul parochial.

Nicolau Ivan, administr. protopresb.

Nr. 408 [241] 2-3

CONCURS.

Pentru ocuparea postului de paroch, in parochia vacantă de clasa a III a Frata-magiară, protopresbiteratul Turdei, pe basa incuviințării Venerabilului Consistoriu din 2 Novembre a. c. Nr. 6559 B., prin această

se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare in diarul „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post dau suma de 253 fl v. a.

Concurenții au ași așterne suplicele instruite conform legilor in vigore subsemnatului oficiu protopresbiteral până la termenul susindicat per Gyéres in Agârbiciu (Egerbegy).

In conțelegere cu comitetul parochial concernent.

Agârbiciu, 30 Novembre, 1893.

Oficiul protopresbiteral gr. or. al Turdei.

Petru Roșca, protopresb.

Nr. 29 [240] 2-3

CONCURS.

Pe basa incuviințării Preaveneratului Consistoriu achidiececan dela 8 Decembre 1892 Nr. 7939/B, pentru ocuparea postului de paroch in comuna bisericească de a III clasă Șoi-mușul-român cu filiile Seleușul săsesc și Zagor, protopresbiteratul Murș-Oșorheiului, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare in „Telegraful Român“.

Emolumentele împreunate cu acest post de paroch dau suma de 525 fl 50 cr. v. a. — Informațiuni mai ample se pot lua dela comitetul paro-

chial din loc sau dela subsemnatul oficiu protopresbiteral.

Concurenții vor așterne petițiunile lor, instruite in înțelesul legilor in vigore până la termenul indicat la subsemnatul oficiu protopresbiteral.

Mureș Oșo heiu 16 Febr. 1893.

In conțelegere cu comitetul padin Șoi-mușul-român.

Oficiul protopresbiteral gr or. al Murș-Oșorheiului.

Nicolau Maneguițu, m. p. protopresb.

Nr. 649/893 [244] 1-3

Citațiune edictală.

Nicolau Homoroziei din Cohalm, legiuitul bărbat al Mariei Bârsan din Cohalm, carele a părăsit cu necredință pe muerea lui legiuită de 5 ani de zile, fără a se sci locul aflării lui, este prin această citat, că in termen de 6 luni de zile dela prima publicare a acestora in „Telegraful Român“ se se prezenteze în aștegrubsubsemnatului oficiu protopresbiteral, căci la din contră procesul divorțial urdit contra lui din partea muerei sale, se va pertracta și decide și in absența lui.

Cahalm, 6 Novembre, 1893.

Oficiul protopesc gr. or. al Cohalmului.

Nicolau D. Mircea, protopresb.

Nr. 646/893 [245] 1-3

EDICT.

Marina Dumitru Gonța gr. or. din Brașov, carea de 5 ani a părăsit pe legiuitul ei bărbat Constantin Govna gr or. tot din Brașov, fără a se sci unde petrece, se citază prin această a se prezenta in termen de șesă luni seaintea acestui for matrimonial conform rezoluțiunii Preaveneratului Consistoriu archidiececan dto 10 August a. c. Nr 4856 B. la din contră procesul intentat de actorele, se va pertracta și decide și in absența ei.

Brașov, in 29 Novembre, 1893, Forul matrimonial gr. or. de I instanță al tractului Brașov.

Ioan Petric, protopresb.

Szám 4979-893 polg. [238] 2-3

Hirdetmény.

A Glogoveczi erdő és legelő elkülönítési ügyben, az érdemleges tárgyalásra határ napul 1894 évi Január hó 15 napjának d. e. 8 órája a Glogoveczi község házához ki-üzetvén, arra minden érdekelt felet anal idéz-k meg, hogy bárki meg nem jelenése a tárgyalás akadályául nem szolgál, és hogy a meg nem jelent felek a megjelent felek elő adásához járultaknak fognak tekintenni.

Erzsébetvároson 1893 évi November hó 23 n. A kir törvényszék. Iency Károly, eljáró bíró.

Mersul trenurilor pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Octobere 1893.

Table with multiple sections: Budapesta Predeal, Budapesta - Arad - Teiuș, Budapesta, gara de vest - Orșova - Verciorova, Cucerdea - Oșorheiu - Reg. săs., Sibiu - Avrigh - Făgăraș, Brașov - Chezdi-Oșorheiu, Murș-Ludoș - Bistrița. Each section contains train schedules with columns for train type, time, and stations.

Nota: Órele însemnate în stânga stațiilor sunt a se coti de sus în jos, cele însemnate în dreapta de jos în sus. Numerele cele grase însemnă orele de noapte